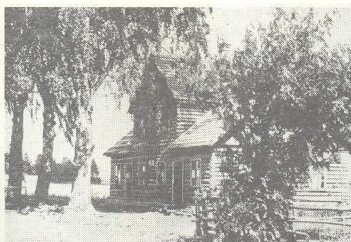

Dagdas slimnīcas ēka ap 1938. g. Pītuma foto. No V. Pontāga kolekcijas.

Sarkanā Krusta punkta ēka Panovā, Bukmuižas pagastā, ap 1930. g. No V. Eihenbauma kolekcijas.

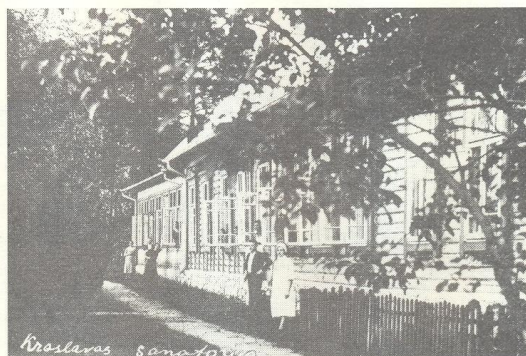

Bukmuižas doktorāts ap 1935. g. K. Mežeka foto. No V. Eihenbauma kolekcijas.

Крәславы, Баарный плоцад и Немецкая ул.

Krāslavas tirgus laukums ar aptieku ap 1905. g. No V. Eihenbauma kolekcijas.

Krāslavas sanatorijas ēka ap 1938. g. No O. Cinka kolekcijas.

Krāslavas sanatorijas ēka ap 1938. g. No O. Cinka kolekcijas.

M. Bendika fotoreprodukcijas

Krāslavas uzplaukums XVIII gadsimtā, tai kļūstot par nozīmīgu Latgales saimniecības, tirdzniecības, kultūras un politisko centru, jūtami sekmēja medicīniskās palīdzības izveidi novadā. Dokumentālās liecības arhīvos gan vēl nav pietiekami izpētītas, taču zināmais un jau apgūtais to droši pierāda.

Pirmais zinātniskās medicīnas pārstāvis Krāslavā bija Esajs Jakobs Franks. Viņš dzimis Berlīnē un 1793. gadā Viļņas universitātē pirmais aizstāvējis medicīnas doktora disertāciju (tā veltīta drudzā izcelsmei). Pēc grāfa Plātera uzaicinājuma viņš apmetās Krāslavā, bija grāfa ģimenes ārsts un ārstēja arī apkārtnes iedzīvotājus. 1807. gadā Franks kļuva par Viļņas medicīnas biedrības locekli, bet mūža novakarē, pēc 1836. gada, dzīvoja savā muižā Ezerniekos.

Nākamais Krāslavas ārsts — Ernsts Eihlers medicīnas doktora disertāciju bija aizstāvējis Tērbatas universitātē, Krāslavā strādāja no 1813. gada līdz mūža beigām 1869. gadā. Pēc tam nāca ārsts Antons Fedorovičs, kas jau ieņēma administratīvu — lauku iecirkņa ārsta posteni, bet 1882. gadā bija Daugavpils medicīnas biedrības līdzdibinātājs.

Lauku apvidos ārsti parādījās pagājušā gadsimta beigu posmā. Dagdā no 1894. gada strādāja Marks Rjazanskis, kuru 1908. gadā nomainīja Andrejs Mošinskis un 1912. gadā Ihoks Berka. Ezernieku (Bukmuižas) doktorātā darbu 1921. gadā sāka tautā populārais ārsts Donāts Pontāgs (1877—1968), kurš vēlāk strādāja Krāslavā, Istrā, Dagdā, Asūnē un Rundēnos. Lielā Tēvijas kara laikā viņš atbalstīja partizānus.

Raksturīga Latgales medicīnas vēstures īpatnība ir liels patstāvīgi strādājošo feldšeru skaits saistībā ar lauku ārstniecības sistēmas izveidi novadā 1868. gadā un pāreju uz zemstu medicīnu [atšķirībā no pārējās Latvijas] 1911. gadā. Feldšerpunkti tika atvērti Izvaltā, Šķaunē, Andrupenē un citur, daļa no tiem strādāja arī vecmātes.

Pirmā Latgales slimnīca tika uzcelta Krāslavā 1789. gadā, izmantotajot simtūkstoš zlotu, ko bija atvēlējis grāfiene Auguste Oginska-Plātere. Slimnīca atradās žēlsirdīgo māsu kopienas pārziņā, pie tās no 1793. gada līdz 1843. gadam darbojās žēlsirdīgo māsu skola, strādāja jau minētie ārsti Franks un Eihlers. Slimnīcu slēdza 1864. gadā, jo

māsa bija atbalstījušas poļu nemierniekus. Tai veltīta epitāfija saglabājusies Krāslavas katoļu baznīcā pie pirmā labās puses pilonā.

No jauna neliela lauku slimnīciņa ar desmit vietām Krāslavā atvērta 1871. gadā. Gadu vēlāk līdzīgu iestādi izveidoja Dagdā, nelielas feldšeru vadītas dziedniecības pastāvēja arī Asūnē, Izvaltā un Skaistā, taču to darbība drīz vien aptājās. Mūsu gadsimta divdesmitajos un trīsdesmitajos gados darbojās slimnīcas Krāslavā ar 20 un Dagdā ar 12 vietām, bez tam vēl plaušu tuberkulozes sanatorija Krāslavā ar 20 vietām. Pēckara gados slimnīcas ierīkotas Šķaunē, Indrā, Ezerniekos un Grāveros, daļa no tām darbību pārtraukusi sakarā ar stacionārās palīdzības centralizāciju.

Aptieka Krāslavā, iespējams, pastāvējusi jau XVIII gadsimtā, taču konkrētākas ziņas attiecas uz laiku pēc 1810. gada, kad sākās aptiekāra Mārtiņa Bonina darbība. Boninu dzimtai vairākas paaudzes aptieka piederēja līdz pat nacionalizācijai 1940. gadā. XIX gadsimta sākumā vēl pastāvējusi jezuītu aptieka Izvaltā, kas slēgta 1820. gadā. Dagdas aptieku 1882. gadā nodibināja provizors Epšteins. Pārējās aptiekas atvērtas Izvaltā — 1921. gadā, Indrā — 1922. gadā, Andrupenē — 1927. gadā, Skaistā un Šķaunē — 1930. gadā, Ezerniekos un Grāveros — 1931. gadā un Asūnē — 1961. gadā.

Pagājušajā gadsimtā Krāslavā sāka veidoties pat kūrvieta. Pie izsenis pazīstama avota ap 1870. gadu uzcēla vannu iestādi, kurā veseloties ieradās slimnieki pat no Pēterburgas, ūdeni pildīja arī pudelēs un veda uz attālākām vietām. Ap 1880. gadu avotu zinātniski izpētīja ievērojams farmaceits Melhiors Kubli (1836—1897), konstatējot ūdeni dzelzs sāļus un nedaudz sērūdeņraža. To izmantoja vājuma, masainības un podagras ārstēšanai. Taču ar laiku avota dziednieciskās spējas samazinājās, un tas tika aizmirsts.

Vēl kāds sens dziedniecības avots atrodas Lielo Muļķu sādžā Ūdrīšu ciemā pie Rudņas upes.

Arnis VĪKŠNA,
medicīnas zinātnu kandidāts